

Notat #3

Erhvervsudvikling i Hovedstadsområdet 2008-2016

Høgni Kalsø Hansen* & Lars Winther**

Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning

Sektion for geografi

Københavns Universitet

*hh@ign.ku.dk

**lw@ign.ku.dk

Januar 2019

Introduktion

Notat 3 beskriver erhvervsudviklingen i Hovedstadsområdet med fokus på geografi og erhvervssektorer bl.a. for at vise udviklingen efter krisen og hvordan urbaniseringen af erhvervsudviklingen forløber. Lokaliseringen i forhold til stationærhed beskrive og afsluttende ses på det øvrige hovedstadsområde og kommunecentre for at vise variationen i Hovedstadsområdet.

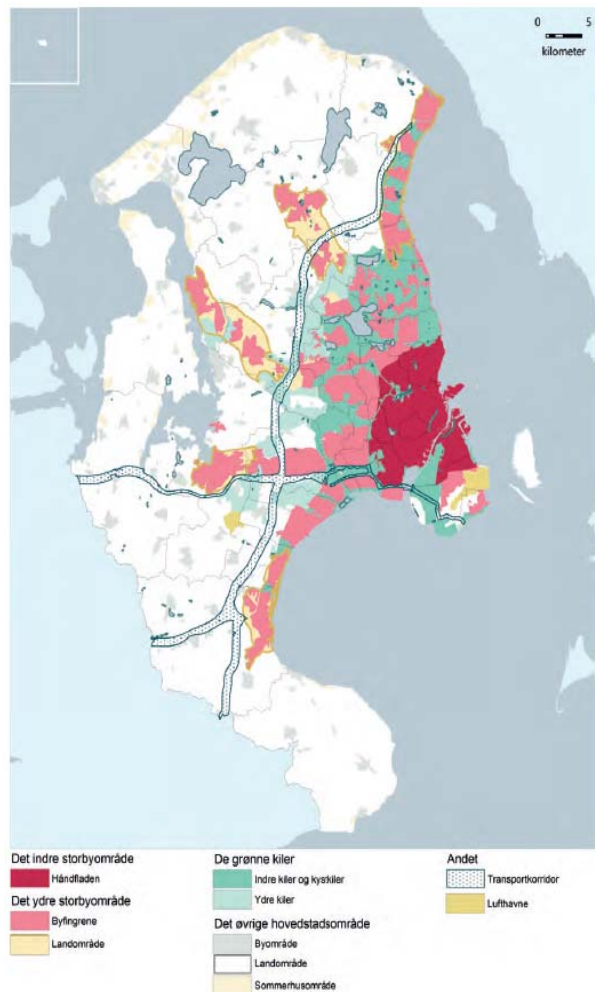
Dette notat er et deskriptivt notat, som er tænkt til at pege på geografiske strukturer og udviklingsmønstre, der vil være interessante at analysere mere dybdegående i fremtiden. De 4 notater fokuserer henholdsvis på demografi, uddannelse, erhvervsstruktur og beskæftigelse. De åbenlyse relationer mellem disse kategorier bliver dog ikke behandlet i de 4 individuelle notater vel vidende, at de er indbydes afhængige. Som grundlag for notatet anvendes data fra planinfo.dk, som er offentlige tilgængelige, med mindre andet fremgår.

En gennemgående fortælling om perioden efter krisen i 2008 og frem til 2018 er, at en ændret urbanisering er observeret i Hovedstadsområdet. Efter en lang periode med afindustrialisering, suburbanisering, omdannelse og økonomisk krise især i de centrale dele af København, begyndte byen en genrejsning fra starten af 1990'erne og frem til krisen i 2008. En genrejsning, som også var en transformation fra industriby til vidensby med de udfordringer, som det har medført herunder dilemmaet mellem velfærdsby og konkurrenceby (Andersen & Winther, 2010). Det var ikke kun en genrejsning af de centrale dele af storbyregionen, men også en fortsat fremkomst og omdannelse af de ydre dele af storbyregionen, hvor nye borgere flyttede til og nye erhverv opstod. Perioden inden krisen havde således to spor i Hovedstadsområdet: en udvikling og vækst i de centrale dele og en fysisk spredning af omdannelse og vækst til at inkludere selv periurban-områder (Hansen & Winther, 2012). De fire notater, som beskæftiger sig med Hovedstadsområdets økonomisk geografiske strukturer og ændringer siden krisen, peger i en anden retning af urbaniseringen af København. Urbaniseringen fortsætter fra 2008 og Hovedstadsområdet har stigende befolkning og flere beskæftigede efter bopæl og arbejdssted, men urbaniseringen er blevet mere geografisk ulig. Det er især håndfladen, det indre storbyområde, som oplever fremgang, mens resten af hovedstadsområdet oplever en mere moderat befolkningsvækst, erhvervsmæssig omstilling og tab af beskæftigelse, dog med en vis variation – der er f.eks. mindre byer i det øvrige hovedstadsområde som oplever vækst. Generelt er der dog en klar tendens til centralisering i de centrale dele (Bothe et al., 2018).

Hovedstadsområdet

I den videnskabelige litteratur er Hovedstadsområdet, håndfladen og fingrene defineret med variation mellem studier og over tid bl.a. før og efter strukturreformen. I dette notat defineres Hovedstadsområdet på baggrund af Fingerplan 2017, 2013, 2007 – se kort 1.

Kort 1. Fingerplanens struktur

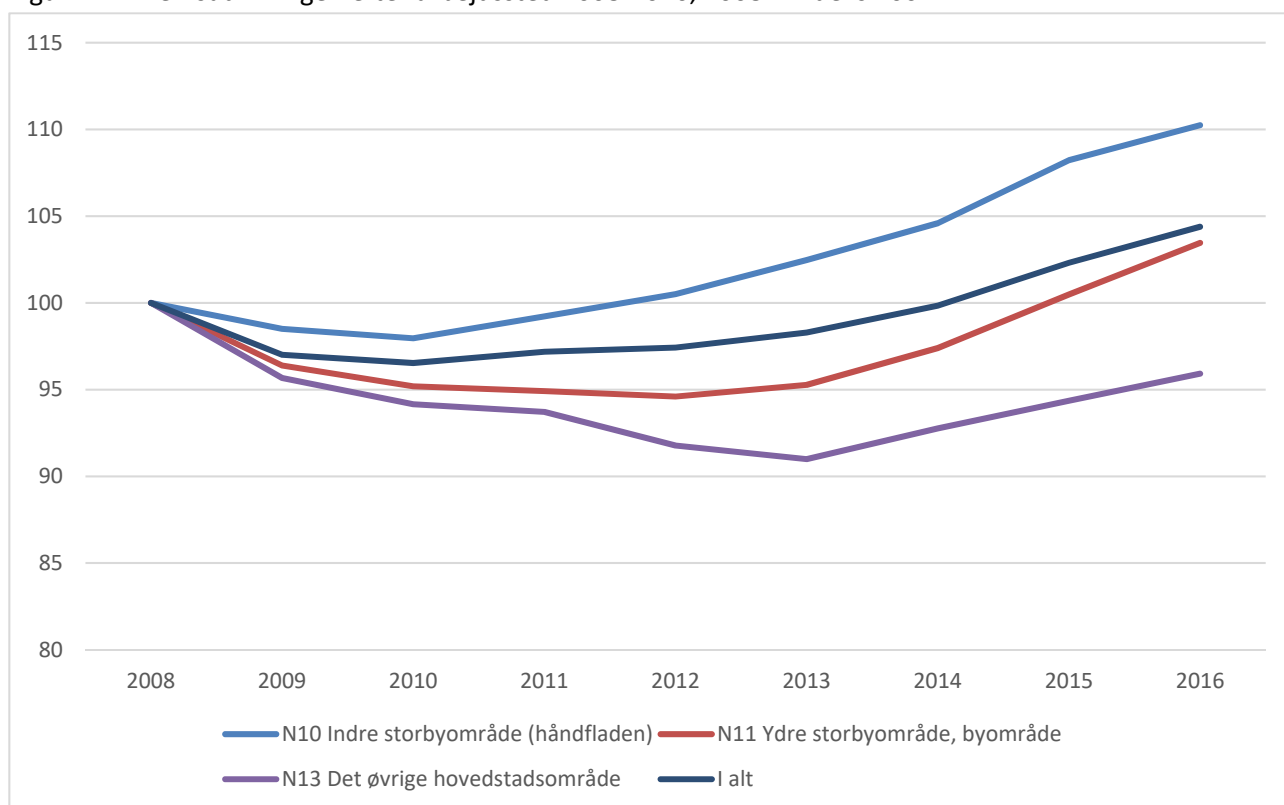

Beskæftigelsen efter arbejdssted

Erhvervslivet i form af beskæftigelse efter arbejdssted er hovedsageligt koncentreret i håndfladen og det ydre storbyområde (byområde), som tilsammen udgør mere end 90 % af den samlede beskæftigelse i 2016. Dvs., det er her den økonomiske aktivitet er koncentreret. Det øvrige hovedstadsområde havde knap 8 % af den samlede beskæftigelse, mens de øvrige områdetyper havde omkring 1,4 % af den samlede beskæftigelse – se tabel x.

Figur 1 viser beskæftigelsesudviklingen efter arbejdssted fra krisen i 2008 og frem til 2016 i Hovedstadsområde og de tre væsentligste hovedstrukturer, hvor mere en 98 procent af beskæftigelsen er lokaliseret i 2016.

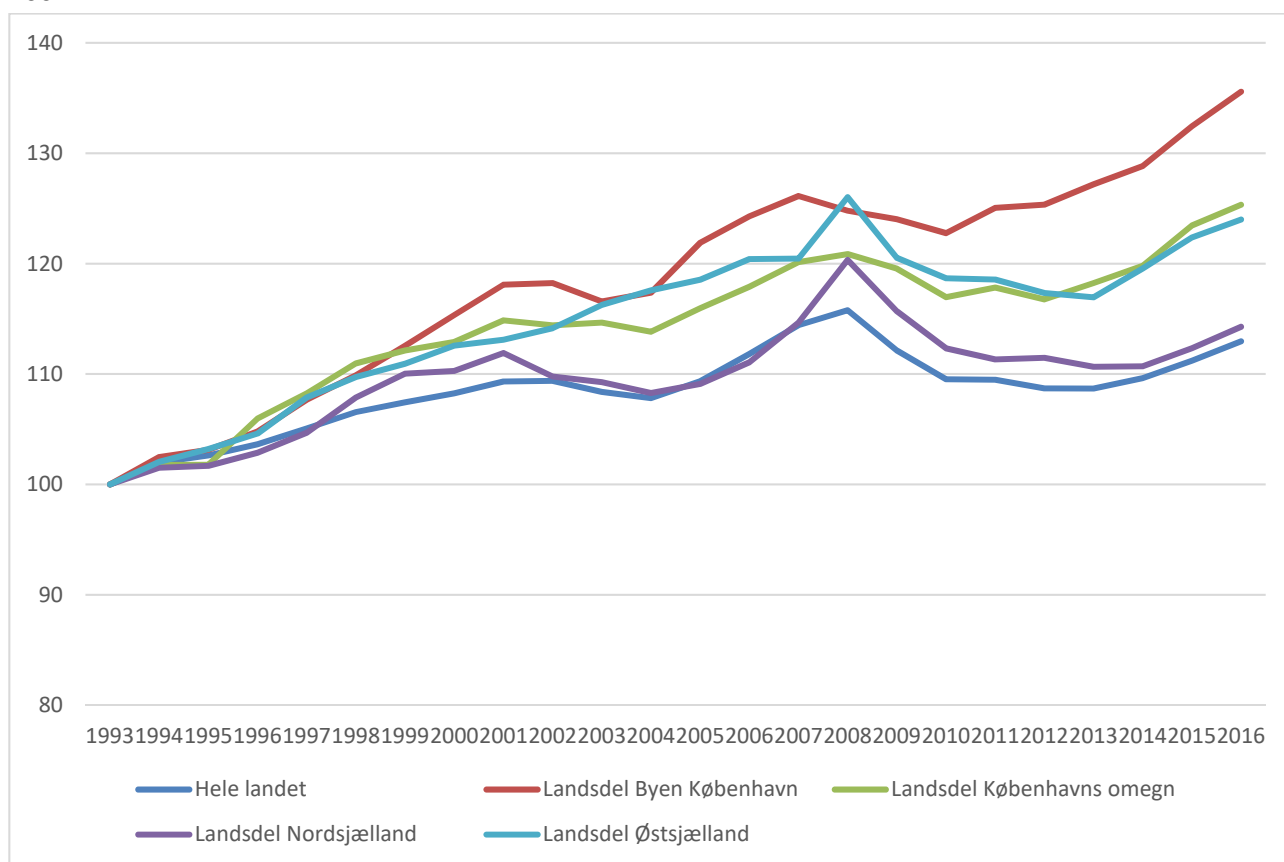
Figur 1. Erhvervsudviklingen efter arbejdssted 2008-2016, 2008 = indeks 100

Krisen ramte Hovedstadsregionen i 2008 med et fald i beskæftigelsen i de efterfølgende år med et lavpunkt for hele området i 2010, hvorefter beskæftigelsen begyndte at stige, således var beskæftigelsen efter arbejdssted i 2014 på niveau med 2008. Det ydre storbyområde (byområde) følger Hovedstadsområdets udvikling om end på et lavere niveau, selvom der er et catch-up de sidste år af perioden. Det øvrige hovedstadsområde er der, hvor krisen har ramt hårdest og området er endnu ikke kommet på niveau med kriseåret 2008, selvom der har været mindre fremgang siden 2013. Det indre storbyområde, har derimod klaret sig betydeligt bedre gennem krisen mht. til beskæftigelsens lokalisering efter arbejdssted. Krisen rammer mindre hårdt og allerede fra 2012 er området på niveau med 2008 og allerede i 2010 begynder det at gå fremad igen. Set i perspektiv er denne udvikling en del af en længerevarende urbanisering af Hovedstadsområdet. Figur 2 viser beskæftigelsesudviklingen efter arbejdssted fordelt på landsdele, som langtfra er dækkende for hovedstrukturene i FP17, men dog giver en indikation af de langsigtede

tendenser i området. Alle landsdelene, som her udgør et tilnærmet hovedstadsområde, oplevede i perioden 1993-2016 en vækst i beskæftigelsen over det danske gennemsnit – en betydelig urbanisering af beskæftigelsen og erhverv. Landsdel Nordsjælland ligger hele vejen omkring gennemsnittet og har ligesom Danmark og til dels Østsjælland ikke genvundet niveauet efter krisen i 2008. Københavns omegn er på niveau med Østsjælland, men med mindre udsving. Det er i figur 2 tydeligt, at væksten i Byen København (centralkommunerne samt Tårnby og Dragør) har været førende mht. vækst i beskæftigelsen, men figuren understreger også to faser af urbanisering, hvor Byen København er på niveau med de øvrige landsdele i 1990'erne, bliver forskellene markante efter 2008-krisen, hvor især Nordsjælland halter efter.

Figur 2. Erhvervsudviklingen, beskæftigelse efter arbejdssted fordelt på landsdele 1993-2016, 1993= indeks 100

Kilde: Statistikbanken, Danmarks Statistik, egne beregninger.

Erhvervsudvikling 2008-2016

Beskæftigelsen efter arbejdssted er steget med næsten 6 procent i tiden efter krisen (2008-2016) i Hovedstadsområdet, som det fremgår af tabel 1A og 1B. Det er især håndfladen, som har oplevet vækst i beskæftigelsen, men også det ydre storbyområde (byområde) har haft en positiv fremgang i beskæftigelsen. De øvrige områder i Hovedstadsområdet har oplevet en tilbagegang i beskæftigelsen. Denne udvikling med markant øget koncentration af beskæftigelsen i de centrale byområder, står i kontrast til tiden inden krisen, hvor der også var vækst i de ydre områder af storbyregionen (Hansen & Winther, 2012). Urbaniseringen af beskæftigelsen fortsætter således, men i en ny form, som beskrevet

indledningsvist, dvs. en koncentration og omlokalisering af erhvervslivet mod de centrale dele af Hovedstadsområdet, og derved et ændret mønster i arbejdsdelingen.

Tabel 1A. Erhvervsbeskæftigelsen efter brancher 2016

	N10	N11	N12	N13	N14	N15	I alt
Landbrug, skovbrug og fiskeri	126	294	93	3278	311	0	4102
Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed	19324	47336	189	9848	215	210	77122
Bygge og anlæg	15973	28645	181	10039	494	27	55359
Handel og transport mv.	109809	125224	247	18325	1368	5890	260863
Information og kommunikation	48028	17295	9	1219	185	0	66736
Finansiering og forsikring	26401	19738	9	338	106	43	46635
Ejendomshandel og udlejning	10066	7193	14	1252	118	6	18649
Erhvervsservice	81340	49023	96	8340	674	365	139838
Offentlig administration, undervisning og sundhed	164904	116072	414	22802	1699	234	306125
Kultur, fritid og anden service	36038	15274	95	3496	996	0	55899
I alt	512009	426094	1347	78937	6166	6775	1031328

Note: N10 Indre storbyområde (håndfladen), N11 Ydre storbyområde, byområde, N12 Ydre storbyområde, landområde, N13 Det øvrige hovedstadsområde, N14 Grønne kiler, N15 Lufthavnsområder.

Tabel 1B. Erhvervsbeskæftigelsen efter vækst i brancher 2008-2016

	N10	N11	N12	N13	N14	N15	I alt
Landbrug, skovbrug og fiskeri	-9,4	3,9	-25,6	-9,8	-28,2	0,0	-11,1
Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed	-13,7	-4,6	-45,8	-18,1	-43,6	-76,8	-10,0
Bygge og anlæg	-4,5	1,2	-43,8	-8,7	-8,0	-48,1	-2,8
Handel og transport mv.	7,7	4,6	16,5	-5,3	-1,6	-14,3	4,5
Information og kommunikation	18,6	-16,9	-47,1	36,4	-75,5	0,0	6,0
Finansiering og forsikring	-4,5	-6,6	-	-37,4	21,8	138,9	-5,7
Ejendomshandel og udlejning	-3,6	39,7	27,3	20,0	63,9	20,0	11,6
Erhvervsservice	27,7	7,7	-6,8	11,7	6,8	350,6	19,0
Offentlig administration, undervisning og sundhed	11,9	8,9	24,7	-0,8	11,0	175,3	9,8
Kultur, fritid og anden service	9,5	5,4	-39,9	8,2	64,1	0,0	8,8
I alt	10,4	3,5	-17,3	-3,9	-4,0	-15,5	5,9

Note: N10 Indre storbyområde (håndfladen), N11 Ydre storbyområde, byområde, N12 Ydre storbyområde, landområde, N13 Det øvrige hovedstadsområde, N14 Grønne kiler, N15 Lufthavnsområder.

Den positive beskæftigelsesudvikling dækker også over en vedvarende omstrukturering af erhvervsstrukturen og lokaliseringen i Hovedstadsområdet. De primære og sekundære erhverv fortsætter deres beskæftigelsesmæssige tilbagegang efter krisen, dvs. afindustrialiseringen af hovedstadsområdet fortsætter i forbindelse med beskæftigelsen – studier viser dog, at industrien også gennemgår en re-industrialisering i disse år, hvor kapital (investeringer i maskiner & udstyr) afløser arbejdskraft og der investeres i opgradering af arbejdskraften og ikke mindst innovation (Hansen & Winther, 2014). Det vil sige,

industrien er her stadigvæk, men selv lavteknologisk industri foretager investeringer i innovation og ny teknologi, som øger produktiviteten, men mindsker og ændrer behovet for arbejdskraft.

Dette er også en periode, hvor bygge og anlæg oplevede et mindre fald og tilbagegangen i den finansielle sektor fortsatte. De øvrige erhverv oplevede alle en fremgang i beskæftigelsen især erhvervsservice voksede, men også den offentlige service og kultur, fritid og anden service bidrog til vækst i beskæftigelsen.

Væksten i de enkelte erhverv har alle en hovedstadsgeografi. Landbrug mv. oplever en nedgang i beskæftigelsen med undtagelse af det ydre storbyområde (byområde) – der er tale om ganske få beskæftigede. Ligeledes fortsætter afindustrialiseringen i hele hovedstadsområdet, men variationen er stor. Af de tre beskæftigelsestunge områder, er det især det øvrige hovedstadsområde og til dels håndfladen, som oplever en nedgang i beskæftigelsen, mens det ydre storbyområde (byområde) har en væsentlig mindre tilbagegang. Bygge- og anlæg er ligeledes differentieret med tilbagegang i håndfladen og det ydre hovedstadsområde, men en lille fremgang i det ydre storbyområde (byområde). Handel og transport mv. oplever en fremgang centralt i hovedstadsområdet, men et tab af beskæftigede i det øvrige hovedstadsområde – det kunne være interessant at skille handel og transport, da de i andre sammenhænge har udvist forskellige lokaliseringsmønstre.

Information og kommunikation er interessant, da der er vækst centralt i håndfladen og markant vækst i det øvrige hovedstadsområde men tilbagegang i det ydre storbyområde (byområde), hvilket tyder på både en geografisk omstrukturering, men også en omstrukturering af erhvervet. Finansiering og forsikring går tilbage. Mindst i håndfladen, mest i det øvrige hovedstadsområde. Erhvervsservice, der dækker over alt fra specialiseret konsulentytelser til vagtservice, er et fremgangserhverv og oplevede vækst i alle tre beskæftigelsestunge områder især i håndfladen og det øvrige hovedstadsområde, mindre i det ydre storbyområde (byområde). Den offentlige service oplevede vækst central i storbyområderne, og en lille nedgang i det øvrige hovedstadsområde, men kultur mv. oplevede vækst alle tre steder.

Det øvrige hovedstadsområde skiller sig ud med en betydelig omstilling i årene efter krisen. Nedgangen i beskæftigelsen er på næsten 4 procent, men der er vækst i information og kommunikation, erhvervsservice og kultur mv. (fremgangserhvervene). Der er således en erhvervsmæssig dynamik, der dog ikke har kunnet opveje nedgangen i tilbagegangserhvervene.

Dette peger på en væsentlig nuance i den ny urbanisering, da, der er en stigende centralisering af beskæftigelsen og erhvervene, men omstilling mod en service- og vidensøkonomi især uden for forstæderne pågår. Det ydre storbyområde (byområde) har nedgang i information og kommunikation og mere beskedne vækstrater i erhvervsservice og kultur mv., hvilket kan pege på en omstrukturering af fremgangserhvervene i det ydre storbyområde.

Geografisk arbejdsdeling i Hovedstadsområdet

Tabel 2A og 2B viser en klar arbejdsdeling i hovedstadsområdet, hvor håndfladen er det servicetunge område med en overrepræsentation af alt fra information og kommunikation til kultur mv., således er 72 procent af beskæftigede i information og kommunikation i hovedstadsområdet lokaliseret i håndfladen og godt 58 procent af erhvervsservice, men kun 25 procent af industri mv. er lokaliseret her. Det omvendte gør sig gældende i det øvrige hovedstadsområde, hvor de primære og sekundære sektorer inklusive bygge og anlæg dominerer på trods af omstillingen med tilbage i disse erhverv og fremgang i væksterhvervene.

Det ydre storbyområde minder om det øvrige hovedstadsområde i struktur, med dominans af sekundære erhverv, bygge og anlæg, men også handel og transport mv. Her var omstillingen efter krisen dog ikke helt så gunstig.

Den offentlige service (hvoraf en del er privat) er langt det største erhverv med næsten 30 procent af de beskæftigede, men det er relativt ligeligt fordelt mellem områderne, dog med en svag koncentration centralt måske pga. af de store uddannelsesinstitutioner og centraladministrationen. Det sammen gælder til dels handel og transport mv. men her et det det ydre storbyområde, hvor der er en mindre overrepræsentation. Erhvervsservice er de tredjestørste erhverv, men med en koncentration i håndfladen, hvor det udgør godt 15% af de beskæftigede.

Tabel 2A. Erhvervsbeskæftigelse, struktur 2016

	N10	N11	N12	N13	N14	N15	I alt
Landbrug, skovbrug og fiskeri	0,0	0,1	6,9	4,2	5,0	0,0	0,4
Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed	3,8	11,1	14,0	12,5	3,5	3,1	7,5
Bygge og anlæg	3,1	6,7	13,4	12,7	8,0	0,4	5,4
Handel og transport mv.	21,4	29,4	18,3	23,2	22,2	86,9	25,3
Information og kommunikation	9,4	4,1	0,7	1,5	3,0	0,0	6,5
Finansiering og forsikring	5,2	4,6	0,7	0,4	1,7	0,6	4,5
Ejendomshandel og udlejning	2,0	1,7	1,0	1,6	1,9	0,1	1,8
Erhvervsservice	15,9	11,5	7,1	10,6	10,9	5,4	13,6
Offentlig administration, undervisning og sundhed	32,2	27,2	30,7	28,9	27,6	3,5	29,7
Kultur, fritid og anden service	7,0	3,6	7,1	4,4	16,2	0,0	5,4
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabel 2b. Erhvervsbeskæftigelsen i andele af Hovedstadsområdets samlede erhvervsbeskæftigelse 2016

	N10	N11	N12	N13	N14	N15	I alt
Landbrug, skovbrug og fiskeri	3,1	7,2	2,3	79,9	7,6	0,0	100,0
Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed	25,1	61,4	0,2	12,8	0,3	0,3	100,0
Bygge og anlæg	28,9	51,7	0,3	18,1	0,9	0,0	100,0
Handel og transport mv.	42,1	48,0	0,1	7,0	0,5	2,3	100,0
Information og kommunikation	72,0	25,9	0,0	1,8	0,3	0,0	100,0
Finansiering og forsikring	56,6	42,3	0,0	0,7	0,2	0,1	100,0
Ejendomshandel og udlejning	54,0	38,6	0,1	6,7	0,6	0,0	100,0
Erhvervsservice	58,2	35,1	0,1	6,0	0,5	0,3	100,0
Offentlig administration, undervisning og sundhed	53,9	37,9	0,1	7,4	0,6	0,1	100,0
Kultur, fritid og anden service	64,5	27,3	0,2	6,3	1,8	0,0	100,0
I alt	49,6	41,3	0,1	7,7	0,6	0,7	100,0

Erhvervsbeskæftigelse og stationsnærhed

Erhvervsservice er en bred samlekategori, som dækker over alt fra forskning og udvikling, arkitekter, design mv. til rengøring og vagtselskaber, og derfor er lokaliseringspræferencerne ofte forskellige både mht. kunder, arbejdskraft og netværk (Hansen & Winther, 2012). Tabel tre viser de beskæftigede efter arbejdssted i erhvervsservice i forhold til stationsnærhed i perioden 2008-2016. I forhold til lokaliseringen er der en koncentration i 0-600 meter både knudepunktstationer og øvrige stationer, med en overrepræsentation af erhvervet i forhold til andre erhverv i hovedstadsområdet i 0-600 meter – knudepunktstationer. Væksten er dog størst i 600-1000 meter øvrige stationer, men andelen er ganske lille, dog efterfulgt af en vækst på næsten 30 procent i 0-600 meter knudepunktstationer. Der er ligeledes en overrepræsentation i 600-1000 meter knudepunktstationer, hvilket tegner et billede af, at centralitet er en vigtig lokaliseringsfaktor i erhvervet. Interessant er det dog, at mere end 30 procent af erhvervet er lokaliseret i ikke-stationsnære områder samt at disse område også har oplevet en vækst – væksten er dog under gennemsnitsvæksten og peger således på en relativ omfordeling i årene efter krisen. Dette understreger, at der kan være tale om en todelt udvikling i fremgangserhvervet på den ene side centralorientering og på den anden side en mere urban-periferiudvikling.

Tabel 3. Erhvervsbeskæftigede efter arbejdssted i erhvervsservice i forhold til stationsnærhed, 2008-2016

	2008	2016	Andel 2016 %	Vækst 2008-2016	LQ 2016
0-600 meter - Knudepunktstationer	35323	45781	32,79	29,61	1,19
0-600 meter - Øvrige stationer	19074	22505	16,12	17,99	1,00
600-1000 meter - Knudepunktstationer	7933	9393	6,73	18,40	1,38
600-1000 meter - Øvrige stationer	3336	4572	3,27	37,05	0,53
600-1200 meter - Knudepunktstationer	6618	7126	5,10	7,68	0,69
600-1200 meter - Øvrige stationer	5158	6072	4,35	17,72	0,99
Ej stationsnær	39810	44188	31,64	11,00	0,94
I alt	117252	139637	100,00	19,09	1,00

Tabel 4 viser fuldførte erhvervsetageareal for kontor i M2 for hovedstadsområdet fordelt på stationsnærhed. Der er en stor andel etageareal i 0-600 meter med begge stationstyper, mens knap 24 procent ligger i ikke-stationsnære områder – strukturen er således næsten identisk med strukturen i erhvervsservice. Der er en nær og fjern lokaliseringen, hvilket afspejler strukturen for hele økonomien. Vækstmønstrene er dog forskellige. Væksten i erhvervsetageareal for kontor adskiller sig fra væksten i erhvervsservice (og den øvrige vækst) ved at vokse især i 600-1200 meter for begge stationstyper, hvor beskæftigelsesvæksten generelt er lav, hvilket også er tilfældet for de ikke-stationsnære områder.

Tabel 5 viser udviklingen i erhvervsservice i det øvrige hovedstadsområde for at se nærmere på, hvilket udvikling som har fundet sted og hvad som bidrager til væksten på godt 11 procent. På dette geografiske niveau er der en betydelig kompleksitet med små tal, mærkbare fremgange og ligeså markante nedgange i beskæftigelsen. Der er en øget beskæftigelse i landområderne med en stigning på næsten 25 procent fra 2008-2016 – dvs. en peri-urbanisering finder sted. De mindre byer er forskellige, hvor Borup har nedgang, er der fremgang i Frederiksværk osv. Dette er ikke et entydigt mønster, hvilket kunne pege i retning af lokale eller personlige forhold kan være medbestemmende for den konkrete udvikling (Hansen & Winther, 2016).

I den store skala, storbyregioner, er dette krusninger på de generelle udviklingstræk, men lokalt kan det have stor effekt om erhvervsfornyelsen pågår.

Tabel 4. Fuldførte erhvervsetageareal for kontor i m² i forhold til stationsnærhed

	2010	2016	Andel 2016	Vækst 2008-2016
0-600 meter - Knudepunktstationer	2006634	2125618	42,4	5,9
0-600 meter - Øvrige stationer	893166	858557	17,1	-3,9
600-1000 meter - Knudepunktstationer	241231	272228	5,4	12,8
600-1000 meter - Øvrige stationer	97991	111105	2,2	13,4
600-1200 meter - Knudepunktstationer	226691	317836	6,3	40,2
600-1200 meter - Øvrige stationer	107833	132447	2,6	22,8
Ej stationsnær	1005012	1200511	23,9	19,5
I alt	4578558	5018302	100,0	9,6

Tabel 5. Udviklingen i erhvervsservice i det øvrige Hovedstadsområde

	2008	2016	Andel 2016 %	Vækst 2008-2016 %
N1301 Landområde	2289	2845	1,8	24,3
N1302 Sommerhusområde	230	254	0,2	10,4
N1303 KC Borup	264	177	0,1	-33,0
N1304 KC Fredensborg	213	250	0,2	17,4
N1305 KC Frederiksværk	245	394	0,3	60,8
N1306 KC Gilleleje	152	82	0,1	-46,1
N1307 KC Græsted	70	39	0,0	-44,3
N1308 KC Helsingø	336	354	0,2	5,4
N1309 KC Hundested	147	74	0,0	-49,7
N1310 KC Hårlev	35	47	0,0	34,3
N1311 KC Jyllinge	315	213	0,1	-32,4
N1312 KC Jægerspris	45	39	0,0	-13,3
N1313 KC Kirke Hvalsø	100	198	0,1	98,0
N1314 KC Kirke Hyllinge	21	46	0,0	119,0
N1315 KC Lejre	38	90	0,1	136,8
N1316 KC Skibby	179	164	0,1	-8,4
N1317 KC Skævinge	17	17	0,0	0,0
N1318 KC Slangerup	215	102	0,1	-52,6
N1319 KC St. Heddinge	115	187	0,1	62,6
N1320 KC Viby	93	141	0,1	51,6
N1321 Andre byområder end KC'er	2350	2627	1,7	11,8
I alt	7469	8340	5,4	11,7

Forskningstemaer

Der er en tæt sammenhæng mellem et områdes erhvervsudvikling og dets attraktivitet i forhold til bosætning, investeringer ude fra etc. Derfor er erhvervsudviklingens vilkår og retning essentielle for at forstå Hovedstadsområdet's potentiale før, nu og i fremtiden. Nedenstående liste er forslag til problemstillinger der kan fremme forståelse af de erhvervsudviklingsmæssige muligheder og udfordringer som Hovedstadsområdet har.

A) Erhvervsudvikling efter krisen – status og udfordringer! Hvilke erhverv er i vækst, hvor og hvorfor? Er der nye tendenser? Hvorfor ser vi de nye urbaniseringstendenser?

B) Vidensintensive erhvervsserviceerhverv er centrale erhverv i Hovedstadsområdet med nye krav til mobilitet og by. Hvad betyder det for fremtidens by mht. mobilitet og tilgængelighed?

C) Hvilken betydning og behov har industrien i Hovedstadsområdet? Industrien er der stadigvæk og Hovedstadsområdet er stadig en produktionsregion, men automatisering, innovation og ny arbejdskraft skaber nye lokaliseringsbehov. Hvilken rolle har industrien have i fremtiden og hvor?

D) I hvilken grad er forståelsen af en central placering den samme for forskellige brancher og forskellige typer af virksomheder? Er der en bestemt type arbejdsdeling? Hvad skal der planlægningsmæssigt til for at ændre eller understøtte dette?

E) Arbejdskraftens kompetencer er centrale for erhvervsudviklingen og jobskabelsen i Hovedstadsområdet – har krisen ændret på dette? Hvilke kompetencer vil i fremtiden være afgørende for en jobskabelse og hvordan kan det regionale arbejdsmarked understøtte udviklingen?

F) Humankapital er afgørende for fremtidig udvikling, men hvilke typer af humankapital er drivkræften? Og i hvilke erhverv? Hvilken bolig-arbejdsstedsdynamik er til stede for den kreative klasse?

Referencer

Andersen, H. T., & Winther, L. (2010). Crisis in the Resurgent City? The Rise of Copenhagen. *International Journal of Urban and Regional Research*, 34(3), 693-700. DOI: 10.1111/j.1468-2427.2010.00984.x

Bothe, K., Hansen, H.K., & Winther, L. (2018) Public Transport Investments, Spatial Restructuring and Uneven Intra-Urban Employment Growth: The Case of the Copenhagen Metro. Working paper, Institut for geovidenskab og naturforvaltning.

Hansen, H. K., & Winther, L. (2014). Regional development and the impact of the public sector in Denmark: employment growth and human capital. *Geografisk Tidsskrift/Danisk Journal of Geography*, 114(2), 156-168. DOI: 10.1080/00167223.2014.952750

Hansen, H. K., & Winther, L. (2012). *The urban turn: cities, talent and knowledge in Denmark*. Aarhus Universitetsforlag.

Hansen, H. K., & Winther, L. (2010). The spatial division of talent in city regions: location dynamics of business services in Copenhagen. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 101(1), 55-72. DOI: 10.1111/j.1467-9663.2009.00517.x

Hansen, T., & Winther, L. (2014). Competitive low-tech manufacturing and challenges for regional policy in the European context: lessons from the Danish experience. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 7(3), 449-470. DOI: 10.1093/cjres/rsu015